

GEORGE MACKAY BROWN
Az aranytojást tojó tyúk

2001. április 16-án az Orkney-szigetek egyoldalúan kikiáltotta Skóciától való elszakadását. Három évvel korábban a Shetland-szigetek kiáltotta ki függetlenségét.

Shetlandet, az új országot teljes egészében tengeri olajmezők övezték, és egyike volt a világ leggazdagabb országainak. Az ország északi-tengeri és atlanti-óceáni olajmezői szinte kimeríthetetlenek voltak, egymás után fedezték fel az újabbnál újabb forrásokat. Miután mérhetetlenül gazdag volt, függetlensége megőrzése érdekében a Shetland-szigetek egy saját kis hadsereget is megengedhetett magának, hadiflottát és vadászrepülő rajt. Skócia történetesen nem fogott fegyvert „országá integritása védelmében” – ebben a vészterhes időszakban túlságosan is lefoglalták az angolok. Az észak-ír kérdés pedig valósággal megmérgezte a közép-skóciai térséget. Az Orániai Rend tagjai és a fenianisták fényes nappal gyilkolták egymást, időzített bombákat helyeztek el, majd a helyszínen várakozó gyors autókkal elmenekültek. (Nevezzük ezeket az aktivistákat inkább az Orániai Rend tagjainak és fenianistáknak, mintsem protestánsoknak vagy katolikusoknak, hiszen többségük oly tudatlan volt, hogy egyik felekezetnek sem ismerte még a legalapvetőbb tanait sem.)

A szigetlakók csak egy évtizednyi vívódás után szánták rá magukat az elszakadásra. Az orkney-szigeti emberre jellemző, hogy nehezen dönt. Ami a kérdést végül is eldöntötte, az egy óriási olajmező felfedezése volt a Dounby nevű falu és a tengerparti Evie között fekvő kopár térségen. A sziget tanácsa egy független, szuverén ország, azaz Orkney parlamentjévé kiáltotta ki magát. Megválasztották az északi szigetek egyik értelmes, sikeres farmerét elnöknek: megbízása öt évre szólt, csakúgy, mint az öt követő elnököké.

Pályáztak az EGK tagság elnyerésére.

Követeket küldtek Shetlandra, a Feröer-szigetekre, Uist-re és Norvégiába. (Skócia nem fogadta az orkney-i követet. A következő repülővel hazaküldték, ám a repülő nem Kirkwallban szállt le, mert a járatot a függetlenség kikiáltását követően törölték. Az elutasított követ kénytelen volt Wickből egy halászhajón hazaevickélni.)

Zászlójuk a skandináv nemzeti lobogók stílusjegeit viselte magán: kék mezőben fehér kereszt, melynek függőleges szára a zászlórúd felőli irányba tolódik kettő az egy arányban.

A nemzeti himnuszt egy külön, erre a célra létrehozott bizottság volt hivatott kiválasztani. Úgy vélték, hogy *A magányos Scapa Flow*¹ idegen az új állam szellemiségétől. (Hiszen miért kellett volna továbbra is siratni az idegen hadihajókat, amelyek elhagyták ezeket a gyönyörű vizeket?) Végül nyilvános pályázatot írtak ki a himnuszra. A nyertes a *Jöjj el, orkney-i virradat!* címet viselte.

Az ország fővárosa természetesen Kirkwall lett, de nevét Kirkvoe-ra változtatták, mivel úgy vélték, névromlásról van szó, mely a tizenötödik századi skót geográfusok lelkén szárad, ugyanis ők toldották be a „wall” részt a névbe, mivel a helyi „wa” kiejtést az eredeti skót forma rövidített változatának vélték.

Az új nép nem volt elég gazdag ahhoz, hogy a shetlandi sejkéhez hasonlóan, saját hadsereggel, tengeri és légierővel rendelkezzen. Ám egy farmerekből, halászokból és olajmunkásokból álló polgárőr-csoport örködött éjszakánként az olajmezők fölött, Pentland Firth-öt is szemmel tartva, arra az esetre, ha egy skót büntető osztag hirtelen megtámadná őket. Sehol semmi. Éjszakáról éjszakára kihalt volt a tenger. Az olajmezőn pedig amerikai, norvég és angol szakemberek kutattak a mocsár és a hanga alatt a mesés kincs után. (Anglia Kr. u. 2002-ben fogadta Orkadia követét, Ausztrália, Új-Zéland és Kanada úgyszintén. Ezekbe az országokba orkney-i whiskyt, orkney-i kötöttárut, valamint orkney-i sajtot és vaját exportáltak, amelyeket ösidők óta az orkney-i kisebbség állított elő. A fiatal, anyagi gondokkal küszködő ország számára létfontosságú volt ez a kereskedés, legalábbis addig, amíg a fekete szökőkút árja az égbe nem tört.)

Valójában majdnem minden orkney-i lakos, férfiak és nők egyaránt valamilyen módon az Orkney-i Nemzeti Kőolaj-Társaságnak dolgozott; még a farme-

¹ *Lonly Scapa Flow*: orkney-i népdal. Scapa Flow: egyike a világ legnagyobb védett kikötőinek, kulcsfontosságú stratégiai helyet foglal el az Északi-tenger és az Atlanti-óceán között. Európa északnyugati átjárója maga Scapa Flow. 1919-ben itt zárták gyűrűbe a németek hajóhadának egy részét, a fogságba esett tengerészek azonban elsüllyesztették hajóikat. 1939. október 14-én az U-47 német tengeralattjáró Günther Prien kapitány parancsnoksága alatt a dagályt kihasználva átverekedte magát a kikötőzáron, behatolt a kikötőbe, és megtorpedózta a HMS Royal Oak brit hadihajót, majd ugyanazon az úton távozott. A Royal Oak legénységének 833 tagja vesztette életét.

rek és a halászok is. A péntek délutánonként kiosztott vaskos bankjegyköteg izgalmas elégtétel volt számukra, és nagyobb biztonságot nyújtott, mint a gabonaföldek és a tenger kiszámíthatatlan kegye.

Oroszország követcserét ajánlott a mi újdonsült szigetországunknak, de Washingtonban az orkney-i követ megneszelt valamit, így nem fogadták el az orosz ajánlatot. Ezzel egy időben Kínából rizs és olaj cseréjét kínáló táviratok tömkelege landolt az Elnök íróasztalán. Orkney, amennyiben elfogadja, bizonyára belefut a felajánlott roppant rizsmennyiségbe. Pekingnek gúnyos hangú választáviratban hozták tudomására, hogy az orkney-i ember nem rajong a curry és az édes-savanyú sertésköretért.

Edinburghból naponta jöttek a hol fenyegető, hol békülékeny, hol atyáskodó, időnként pedig dühödő hangú táviratok. Ezekre nem válaszoltak. Orkney partjainál a pentland firth-i polgárőrök pedig továbbra sem észleltek semmit a vizeken.

„Nos”, szölte a tündérmesemondó, „tudjátok jól, hogyan végződött mindez. Vagy öt esztendeig ontották a fekete mocsár kútjai az olajat, majd hirtelen kiapadtak.”

Sehol semmi. Elfogyott. Tízmillió hordó olajat tüntettek el Orkneyból, s ezzel teljesen kiszipolyozták a kis népet. Egy péntek délután a hétezer munkás egy cédulát talált a borítékjában, amely tudatta velük, hogy a következő péntektől fogva nincs számukra munka...

Az Elnök gyászbeszédet tartott, melynek rádióközvetítése az összes házba, tanyára eljutott – hallgatósága bele is sápadt. Az aranytojást tojó tyúkot megették.

Ha mindez más égtájon történik, Kirkvoe utcáin lázadás tör ki, kirakatok törnek be, irodák lobbanak lángra, demagóg szónoklatok harsognak minden utcákon.

Az orkádiaiak azonban szép lassan visszatértek elhagyatott földjeikre. A halászterületek az évek során megpihentek, felfrissültek, gazdag élőviláguk telis-tele volt tökehállal. A csónakokat megfoltozták, és az északi horizont felé fordítva vízre bocsátották. A malátawhisky szüntelen kotyogott édesen a szeszföldékben – ez a parányi dalfoszlány túlélte az olaj erőszakos, fekete áriáját.

Az apró kis ország is túlélte a csapást, annak ellenére, hogy sem Amerika, sem Norvégia nem tartóztatta tovább követeit. A többi követet, takarékoságra hivatkozva, ők maguk rendelték haza – a tiszteletbeli

konzulok éppoly jól el tudták látni a feladatot, vagy éppenséggel még jobban. A polgárőrök nem figyelték többé Pentland Firth-öt. Skócia ekkorra már kettészakadt – a magát Albának nevező Felföld kivonult a Dél iparából és veszedelmes pártoskodásaiból. Alba, az északi szigetlakók és gaelek közti örök béke reményében, barátként üdvözölte Orkneyt.

A történelem egyszer csak megcsömörlött a nagyhatalmak vérrel átitatott küldetéstörténetétől, és sorukra hagyta őket; érdeklődése a jelentéktelen kis országok felé fordult. A Lichtensteinről, Andorráról, San Marinóról szóló könyvek óriás népszerűségnek örvendtek, kiváltképpen a hatalmas nemzetek fiai körében. Az efféle csendes, hősietlen történetek tükrében pillanthatták meg végre valódi emberi arcukat.

Szerte a világon sorra keltek életre a kis nemzetek. Tették a dolgukat, és szomszédaikkal soha nem kerültek összeütközésbe. Igyekeztek tökéletesen észrevétlenek maradni; határaik még mindig az óriásnemzetek kardcsörtetésétől voltak hangosak; nem is sejtették, hogy ezúttal a történelem sodrása szembe fordult kora arroganciájával és esztelenségével, mint ahogyan a távoli múltban, a dinoszauruszok és a kardfogú tigrisek korában is ezt tette. „A kicsi szép”² ... mormolták az emberek egyfajta mileneumi jelszóként itt is, ott is, a világ nagyvárosaiban, New Yorkban, Leningrádban, Hong Kongban...

2037-ben Alaszka és Hawaii kiáltotta ki függetlenségét; és ezúttal nem volt Lincoln, hogy járomba fogja a makacsul ellenszegülőket. Japán számos szigete és városa a huszonkettedik században kiáltotta ki függetlenségét, a nagaszaki költő mesterkélte metaforájával élve, magukat „az egész kaptár életének megédesítésén és táplálásán fáradozó független méheknek” deklarálva.

Néhány év múlva Orkneyban felhagytak a nevetéses himnusz éneklésével. A huszonegyedik század első évtizedének nemzedéke rendkívül keményen dolgozott. Nagyapáiknál is szegényebbek voltak, és bizony egy-egy kemény tél után éheztek. Boldogok voltak, amikor végre eljött a tavasz, és örömeiket megoszthatták a Föld java részét behálózó kisközössegekkel, kis népekkel. Ezeket a kis népeket, bármily távol is voltak egymástól, oly kifinomult, ösztönösen érzékeny szálak kötötték össze, hogy a maguk szötte

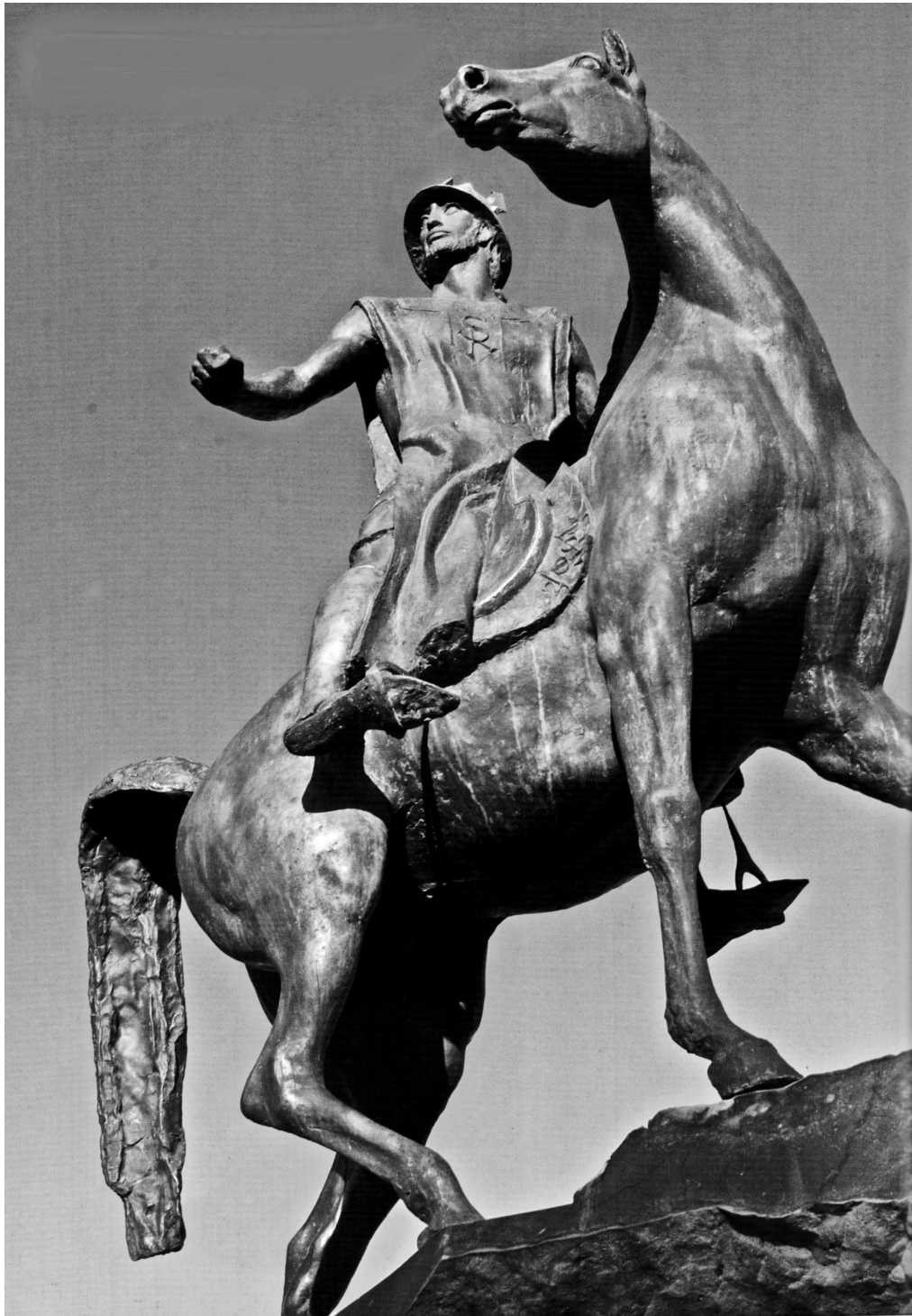
2 Ernst. F. Schumacher: *Small is Beautiful. A study of economics as if people mattered.* 1973. *A kicsi szép: Tanulmányok egy emberközpontú gazdaságtanról.* Ford.: Perczel József. Budapest, Jogi és Közgazd. és Jogi Kvk. 1991.

háló legapróbb rezdülését is mindenütt egyaránt megéreztek. Úgy tűnt, végre megvalósulhat a nagy skót költő próféciája: „...Hogy embertársát az ember Testvér gyanánt fogadja...”³

A mese folytatódik, ám a „boldogan éltek, míg meg nem haltak” ideje még várat magára.

Szeli Valéria fordítása

³ Robert Burns: *A Man's a Man for A' That* (1795). Ford.: Lévy József

Szent István lovas szobra (2000, Tab, fotó: Mosberger Róbert)